

Fig. 1. Kirken set fra øst. Birte Jørgensen fot. o. 1960. I Ebbe Lehn Petersens arkiv. - Church seen from the east.

HANS TAUSENS KIRKE

I de første årtier af 1900'erne var der blevet opført kirker og kirkesale i forstæderne syd og øst for Odenses gamle bykerne, og i 1920'erne drøftede menighedsrådene fra S. Knuds, Ansgars og S. Hans kirker mulige placeringer af en kirkesal i de nordvestlige forstæder.¹ Da der ikke kunne opnås enighed, besluttede menighedsrådet i S. Knuds sogn sig for at forlade udvalget og i stedet arbejde for etablering af en kirkesal på hjørnegrunden Rugårdsvej 62, mellem landevejen og jernbanen, hvor kirken ligger i dag.

Arkitekt N. P. Jensen havde 1925 udarbejdet to forskellige kirkeprojekter til denne plads;² men S. Knuds menighedsråd valgte at lade arkitekt Knud Lehn Petersen udarbejde endnu et projekt. I begyndelsen af maj 1928 fremlagde han et sæt tegninger til godkendelse, og sidst på måneden begyndte menighedsrådet at indsamle penge til opførelse af »Kirkesalen ved Rugårdsvej«, der skulle være et menighedshus til kirke-

ligt brug.³ Bygningen opførtes i 1930 og var klar til indvielse den 2. nov.

Fra 1. nov. 1938 blev der hos sognepræsten ved domkirken ansat en midlertidig hjælpepræst, som særligt knyttedes til den menighed, der søgte Hans Tausens kirkesal, og fra 1. nov. 1939 oprettedes et fast hjælpepræsteembede. Som følge heraf opstod ønsket om at danne et selvstændigt sogn (hvilket blev en realitet 1. juli 1943) og fortsætte den planlagte udbygning af kirkesalen til en egentlig kirke. Pengeindsamlingen blev genoptaget, og Knud Lehn Petersen udarbejdede en række alternative forslag til en kirkeudvidelse på grundlag af det oprindelige projekt.⁴ 1942 søgte man byggeriet igangsat som beskæftigelsesforanstaltning; men det lykkedes ikke.

I løbet af 1950 blev det klart, at det havde lange udsigter, før det lille sogn kunne opnå statstilskud til byggeriet. Man besluttede derfor at klare sig for egne

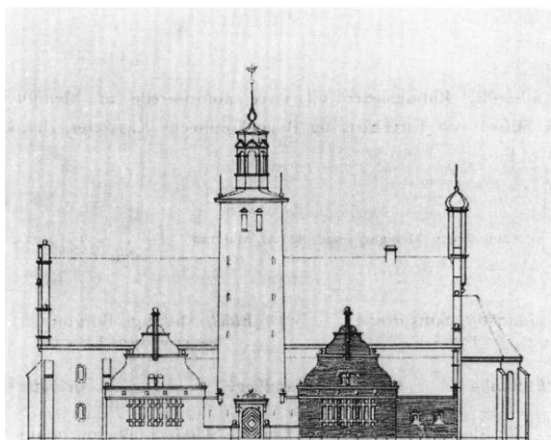

Fig. 2. Udkast til kirke 1928, Knud Lehn Petersen. Den skraverede del tænkte opført som menigheds-
hus. Efter indsamlingsbrochure, udgivet af S. Knuds
sogns menighedsråd. - *Proposed church, submitted in
1928 by Knud Lehn Petersen. The hatched part was a
suggestion for the parish hall.*

midler, hvilket betød, at de eksisterende planer ikke kunne realiseres. Arkitekten foreslog, at man bad hans søn, Erik Lehn Petersen, om at udarbejde et nyt projekt, hvor den overordnede forudsætning var, at 'hver kubikcentimeter bygning' skulle udnyttes.⁵

De nye tegninger, af Bente og Erik Lehn Petersen, forelå i april 1951 og blev endeligt godkendt i november. Da det var vanskeligt at skaffe byggematerialer, blev byggeriet først påbegyndt den næstfølgende vinter 1952-53 og afsluttet i 1954. Kirken blev indviet 11. april s.å.

1989 tilføjedes et sognehus, tegnet af Ebbe Lehn Petersen.

Projekter. 1925 indsendte arkitekt N. P. Jensen to forslag til en ny kirke i Odenses nordvestkvarter.² Planløsningerne er identiske, men det ene er tænkt i romansk stil, mens det andet er i gotisk.

Fra 1928 til sidst i 1940'erne tegnede Knud Lehn Petersen en række forskellige kirker.⁶ Det oprindelige projekt (fig. 2) var inspireret af såvel renæssancearkitektur som af det nyligt opførte stadshus i Stockholm (arkitekt Ragnar Östberg). Hovedideen er fastholdt i det sidst daterede projekt fra 1945, hvor der dog er sparet på de dekorative detaljer, og tagene er afvalmede.

Kirken ligger ud til Rugårdsvej, hvorfra stier belagt med små rektangulære cementfliser fører frem til indgange og cykelstativer. Mellem stier og bygninger findes bede med krybende bærmispel og enkelte gamle bøge og aske. Ud til Am-

brosius Stubs Vej er en lille asfalteret parkeringsplads. Nord og øst for kirken findes mindre græsarealer samt buskadser domineret af buskpotentil og lave ligusterhække, der afgrænser anlægget mod stien til cykelruten mod Morud på den nedlagte banelinje (Nordvestfynske Jernbane) og den tilgroede baneskråning (jfr. fig. 1).

1931 tilplantedes området omkring kirkesalen med mirabeller, roser og prydbuske foruden nogle taks og et birketræ.⁷ Anlægget omlagdes både 1954, ved opførelsen af kirken, og 1976-77, i forbindelse med Rugårdsvejs udvidelse og opførelsen af en ny bro over banegraven.⁸

En *skulptur* af blå Rønnegranit, udført af Frede Troelsen, blev 1991 opstillet ud mod Rugårdsvej.⁹

Kirkekomplekset består af den oprindelige kirkesal fra 1930, tegnet af Knud Lehn Petersen, den i 1954 indviede kirke, tegnet af Bente og Erik Lehn Petersen, og et i 1989 opført sognehus, tegnet af Ebbe Lehn Petersen.

Den midlertidige (†)kirkesal (fig. 3), der nu fungerer som menighedssal, er rejst af røde munkesten i krydsskifte på en sokkel af kløvet granit og er tækket med vingetegl. Under gesimsen og over vinduerne er hvide sandstensbånd. Over vinduerne findes endvidere buestik, og vestgavlen har strømskifter. En oprindelig portaludsmykning er nu fjernet (jfr. fig. 4), antagelig ved ombygningen i 1950'erne. Indgangen i bygningens vestgavl fører ind til et lille forrum, flankeret af to mindre rum, hvoraf det ene har været benyttet som sakristi. Salen be-

Fig. 3. (†)Kirkesalen på Rugårdsvej. Fot. ca. 1935.
Gengivet efter Viereck. - (†)Church hall in Rugårdsvej.

Fig. 4. Kirken set fra nordvest. Henrik Wichmann fot. 1999. - *The church seen from the north-west.*

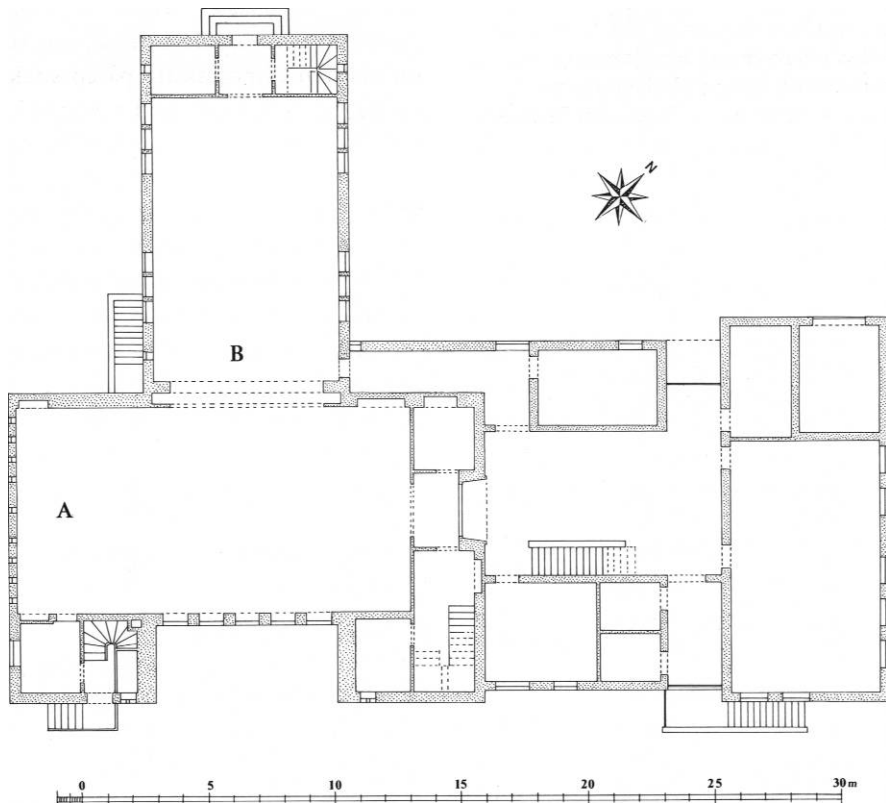

Fig. 5. Plan 1:300. A. Kirken. B. Den oprindelige (†)kirkesal. Tegnet og suppleret af MN 1998, på grundlag af tegninger i Ebbe Lehn Petersens arkiv. - *Plan. A. The church. B. The original (†)church hall.*

Fig. 6. Indre set mod syd. Henrik Wichmann fot. 1997. - Interior to the south.

lyses af to vinduesgrupper (bestående af tre vinduer adskilt af sandstensposter) i hver langvæg og et cirkulært vindue i vestgavlen. De gennemgående bindbjælker er synlige, da det knækkede kasetteloft er ophængt under spær og hanebånd.

Den 1952-54 tilføjede kirke er i princippet udformet som et lavt, bredt 'tårn' med højt, stejlt sadeltag og gavle mod øst og vest; opført af røde mursten på støbt sokkel og tækket med vingetegl. En dyb, østvendt niche - i tårnets fulde højde - har pudset og hvidmalet murværk. Over kirkerummet findes en indskudt etage, hvor der oprindeligt var indrettet spejderlokaler,¹⁰ og herover et klokkeloft. De smalle, forskudte glamhuller i gavlene minder om middelalderlig blændingsdekoration. Foran kirkens hovedindgang i nordsiden fandtes oprindeligt en lille flisebelagt gård, der i nord afgrænsedes af en fritliggende *bygning* med kapel, toiletter og redskabsrum og i øst af et halvtag og en mur.

Indre. Det rektangulære rum er opført på tværs af den gamle kirkes als længdeakse, hvilket medfører en afvigelse fra de gængse normer for opstilling af kirkeinventar, idet alteret er placeret midt for sydvæggen. Rummet belyses hovedsagelig af fem høje vinduer i den østvendte sidevæg. I de første år gav glasbygningsstenene i sydvæggen dog også et betydeligt lysindfald (jfr. alterudsmykning). Loftet er beklædt med mørke egestave, væggene står med hvidmalet puds, og gulvbelægningen er af stiftmosaik i grønne nuancer.

Nord for kirken opførtes 1989 et nyt *sognehus* med blandt andet *kapel*, kontorer og mødelokaler. Som følge af denne udbygning flyttedes kompleksets hovedindgang til et vestvendt vindfang i tilbygningen, der således fungerer som forhal eller våbenhus for kirken. På de bærende betonbjælkers endeflader blev 1991 opsat en *udsmykning*, udført af Ida Holm Mortensen,

bestående af 15 ultramarinblå stålrelieffer.⁹ Motiverne er forskellige kristne symboler.

En tømret *†klokkestabel* rejstes 1934 ved kirkesalens østgavl.¹¹

Kirkens beholdning af *inventar* er stadig præget af de vanskelige økonomiske forhold ved opførelsen af kirken 1952-54, hvor der ikke var afsat midler til kunstnerisk udsmykning. Enkelte genstande, eksempelvis altersølvet og alterstagerne, stammer fra kirkesalen. I tidens løb er dog modtaget en række gaver, som gradvis har udvisket det oprindelige, meget enkle udtryk.

Alterpartiet. Det murede *alterbord* dækkes af tre kalkstensfliser, 3,5x64,5x77,5 cm, i rødbrune og grå nuancer. Bordet er beklædt med *paneler*, udført i mosaik af Knud Løllesgaard 1954. På forsiden ses Kristus med kalken, flankeret af to engle, på siderne hhv. Kristusmonogram og Helligåndsdue. Som erstatning for en egentlig *alterudsmykning* indsattes glasbygningssten i syd-muren.¹² Bag alterbordet danner glasstenene et korsformet vindue, der langfredag dækkes af et *maleri*, som flyttes hertil fra menighedssalen. Maleriet, fra 1990, olie og acryl på lærred, 161x129 cm, med motivet »Nedtagelsen fra korset« er udført af Arne Haugen Sørensen og skænket af Ny Carlsbergfondet.¹³

Altersølvet stammer hovedsagelig fra kirkesalens opførelse. Både kalk og disk er stemplet med Københavnsmærke 1930 og gardeinmærke for Christian Frederik Heise. *Kalken* (fig. 7), 23,7 cm høj, er samlet af to stykker. Fodens dekorationer er drevne, mens bagerets er påloddede. Muligvis som den tilhørende *disk* udført af R. A. Christophersen, Odense. Disken, 14,7 cm i tv., har, foruden mesterstempel for ovennævnte, nationalitetsmærke og et ubestemt meligt stempel med initialerne CG.

Oblatæske (fig. 9), o. 1840(?),¹⁴ 2 cm høj, hjer-teformet, 13,8x10 cm, med indgraveret krucifiks og indskrift. Såvel æskens form som dekoration og inskription svarer - uden at de er helt identiske - til en oblatæske fra 1701 i Gråbrødre klosterkirke (s. 1571). Under bunden findes tre stempler: mestermærke for Niels Christopher Clausen (*Bøje* II, 4280), Odensemærke

og lødighedsmærke for prøvesølv (13L4G) samt en graveret vægtangivelse »vog 14 lod 3½ qvt.« Æsken tilhørte oprindelig domkirken, hvor den registreredes 1844 (jfr. s. 552f.), 1932 deponeret i Hans Tausens kirkesal.

Alterkander. 1) O. 1850, af porcelæn, fra Bing & Grøndahl. Sort, med forgyldte kanter og guld-kors på korpus. Antagelig anskaffet til S. Knuds kirke 1857 (s. 556), udlånt til Hans Tausens kirkesal 1932 og endeligt afgivet hertil 1961. 2) Afsølvplet, 20,6 cm høj med fletværk på hanken. Fire stempler: mestermærke ATLA, for A. T. Larsen, nationalitetsmærke samt fakkelmærke og »ALP«. 3) Afsølv, bestilt 1998 hos John Rimer, Måløv.

Ske (fig. 8), afsølv, indskrift på laffets bagside »Hans Tausens Kirkesal«. Skaftet er stemplet med fem orientalske skrifttegn.

Alterstager. 1930, 32,5 cm høje. Kopier af alterstager i Nr. Lyndelse og fremstillet af Carius Hansen.¹⁵ Ifølge indskrift skænket 1930 af folketingsmand J. C. A. Carlsen-Skiødt og hustru

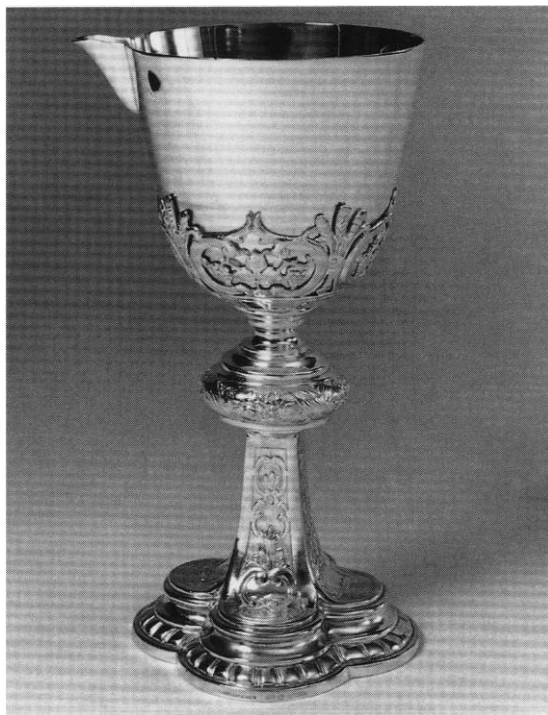

Fig. 7. Alterkalk, muligvis udført af R. A. Christophersen, Odense, 1930. Henrik Wichmann fot. 1997. - Chalice, possibly made by R.A. Christophersen of Odense, 1930.

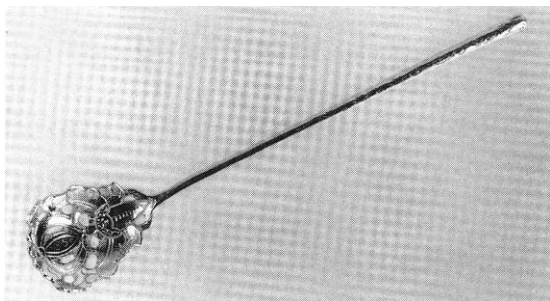

Fig. 8. Ske, (s. 1647). Henrik Wichmann fot. 1997. - Spoon.

Elise Cathrine. - Syvarmet stage, 52,5 cm høj med graveret indskrift »Hans Tavsens Kirkesal 1932«. Oprindelig monteret til elektrisk lys, skænket af anonym.⁷ Senere forandret til almindelig stage. Nu ude af brug.

Messehagler. 1) Nyere, skjoldformet, af rødt fløj med guldgalonier. 1961 afgivet fra S. Knuds kirke (jfr. s. 568). 2) O.1960. Grøn, med gaffelkors af guldgalonier. 3) 1969. Rød, med besætning af guldgalonier og på ryggen gaffelkors samt en broderet kalk. Købt hos Selskabet for Kirkelig Kunst. 4) O.1975. Grøn, vævet med lodrette striber, der på ryggen brydes af et vandret bånd af indvævet guldtråd, således at der dannes et kors. 5) 1993. Violet, vævet af Hanne Skyum. Rygmotivet er en flyvende sneppe. 6) 1994. Hvid, fremstillet af Anne Marie Egemose, bestående af et hvidt, grovmasket net med ind-

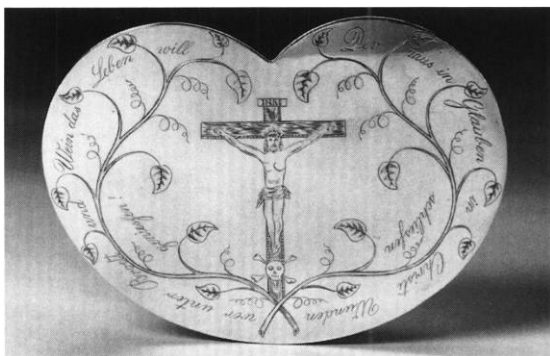

Fig. 9. Oblatæske, muligvis udført af Niels Christopher Clausen, Odense, o. 1840, som kopi af en oblatæske i Gråbrødre klosterkirke fra 1701 (s. 1571). Henrik Wichmann fot. 1997. - Wafer box, possibly made by Niels Christopher Clausen of Odense, c. 1840, as a copy of a wafer box from Greyfriars monastery church.

vævet korsmotiv og fiskestimer, underforet med gul silke.

Døbefont, af granit, 90,5 cm høj og 70 cm i tv., bestående af en glat, sekskantet kumme hvilende på en keglestubformet fod. Udført og skænket 1954 af stenhugger Emanuel Madsen.¹⁶

Dåbsfad, o. 1954, af tin, 53 cm i tv., med Jesumonogram i bunden. To stempler under bunden: KK og J. Holm. Fremstillet efter model i Selskabet for Kirkelig Kunst, tegnet af Kaare Klint og Mogens Koch. Skænket af søndagsskolebørnene 1954.¹⁶

Dåbskande o. 1954, af tin, 23 cm høj. Med stempler som dåbsfadet; ligesom dette fremstillet efter model og skænket af samme.

Enkel *prædikestol* af ubehandlet lys eg, placeret øst for alteret (jfr. fig. 6).

Orgel, 1954, med 13 stemmer, to manualer og pedal, bygget af Marcussen & Søn, Åbenrå. Disposition: Manual I: Rørfløjte 8', Principal 4', Quintatøn 4', Gedaktfløjte 2', Mixtur III. Manual II: Gedakt 8', Rørfløjte 4', Principal 2', Scharf II, Krumhorn 8'. Pedal: Subbas 16', Dulcian 16', Vox humana 4'. Facaden, der er tegnet af Ebbe Lehn Petersen, har piber af tinlegering og kobber. Orglet er opstillet på nordpulpitu- rets vestre del med spillebord i orgelhusets østre gav. Den midlertidige kirke (nu menighedssal) havde harmonium.⁷

Stole. Efter flere års drøftelser besluttedes 1995 at renovere stolene i løbet af tre år.¹⁷

Figurer. 1990, af glaseret keramik, en lys og en mørk udgave af Peter Brandes »Der Hirte« (Hyrden), opstillet på hylder i kirkens vestre side. Gave fra Ny Carlsbergfondet.

Lamper. 1974 ophængtes otte pendler af model »PH Kugle«.¹⁷

Kandelabre. 1) 1954, afjern, 154 cm høje. Leveret af kunstsmed Knud Eibye,¹⁸ nu henlagt på pulpituret i menighedssalen. 2) 1992,¹⁷ af stål og messing, 145 cm høje med tre lyseholdere. Tegnet af Ebbe Lehn Petersen, flankerer alteret.

Klokker. 1) »Støbt af B. Løw og Søn, København, 1934«. 79 cm i tv. 2) 1954, 102 cm i tv., leveret af De Smithske Støberier, med indskriften »Klokkens kald til bøn og sang, lyde skal i slægters gang«.

Fig. 10. Indre set mod nord. Henrik Wichmann fot. 1997. - Interior to the north.

KILDER OG HENVISNINGER

LAFyn. *Odense S. Knuds menighedsrådsarkiv.* Sager vedr. Hans Tausens kirkesal. 1928-43. - Kassebog vedr. Hans Tausens kirkesal. 1932-34. - *Odense Købstads Provstearkiv 1841-1970.* Uordnet embedsarkiv 1908-65, kuvert mærket Hans Tausens kirke. Heri bl.a. forslag til kirkebygninger udarbejdet af Knud Lehn Petersen 1941. — *Tegningsarkiv (provster).* Heri N. P. Jensens projekter 1925 samt tegninger og beskrivelse af Knud Lehn Petersens alternative forslag fra 1940.

Stadsarkivet. *Byggesager.* 137/1930-31 (med tegninger af kirkesalen). - 434/1934-35 (med tegninger af klokkestabel). - 825/1951-52 (med tegninger af kirke).

Ebbe Lehn Petersens arkiv, Odense. *Hans Tausens kirke* (96) 192. Heri bl.a. tegninger af Knud Lehn Petersen til de forskellige udgaver af den store kirke 1928, 1940 og 1945 samt adskillige forslag til mindre kirker. Endvidere beskrivelser og tegninger til Bente og Erik Lehn Petersen tilbygning 1951-54.

Ved embedet. *Hans Tausens menighedsrådsarkiv.* Synsprotokol. 1944-(96).

Litteratur. C. F. Viereck, *Hans Tausens kirke Odense 1954-1979. Beretning om kirkens tilblivelse*, Odense 1979. (Viereck).

Beskrivelse ved Sven Rask og Ole Olesen (orgler). Redaktionen afsluttet 1999.

NOTER

¹ Den historiske indledning bygger hovedsagelig på Viereck.

² LAFyn. *Tegningsark.*

³ LAFyn. *Odense købst. provsteark. 1841-1970.*

⁴ Jfr. note 2 og 3.

⁵ Viereck 8.

⁶ Foruden de forskellige udgaver af det store projekt tegnede Knud Lehn Petersen en række forslag til mindre udvidelser af kirkesalen. En del af disse tegninger er bevaret i forskellige arkiver (jfr. kildefor-

tegneisen), men der var næppe enighed om at opføre en lille kirke, før opgaven blev overdraget Erik Lehn Petersen.

⁷ LAFyn. S. *Knuds menighedsrådsark*. 1928-43. Sager vedr. Hans Tausens kirkesal.

⁸ *Viereck* 12.

⁹ *Fyens Stiftstidende* 5. marts 1991.

¹⁰ Stadsark. *Byggesager*. 825/1951-52.

¹¹ Stadsark. *Byggesager*. 434/1934-35.

¹² Vinduerne er af klart glas; men da lyset var for skarpt, blev ydersiden 1959 blændmalet med hvid

farve. Ved embedet. *Menighedsrådsark*. Synsprot.

¹³ Ny Carlsbergfondets gave i 1991 omfattede endvidere to malerier, udført af Karen Hansen og ophængt i menighedssalen, samt to skulpturer af Peter Brandes.

¹⁴ En datering til o. 1840 forudsætter, at mesterstemplet ikke er tilføjet ved en reparation af et ældre, oprindeligt ustemplet, arbejde.

¹⁵ *Viereck* 4.

¹⁶ *Viereck* 11.

¹⁷ Ved embedet. *Menighedsrådsark*. Synsprot.

¹⁸ Type nr. 325, Knud Eibyes arkiv, i NM.

ODENSE • HANS TAUSEN'S CHURCH

ENGLISH SUMMARY

The complex consists of a (†)church hall from 1930, a church from 1954, and a parish community centre added in 1989.

Proposals were already submitted in the 1920s by N. P. Jensen for a church in the Romanesque and Gothic styles respectively, to be built on the plot Rugårdsvej 62 between the railway and the main road. However, the (†)church hall (fig. 3) built in 1930 was designed by Knud Lehn Petersen, and planned as the first stage of a larger project (fig. 2), in that a proper church was to have been built later. During the decades to follow the architect prepared a number of preliminary plans and drawings for a church on the site, but it became clear in 1950 that funds would not be available for a project on this scale. There-

fore, the parish council asked the architect's son to submit a proposal for a lesser enlargement. Bente and Erik Lehn Petersen's design was submitted in April 1951 and the church was consecrated on 11. April 1954. In 1989 a parish community centre by Ebbe Lehn Petersen was added to the complex.

Of the furnishings mention must be made of the mosaics on the *altar table*, executed in 1954 by Knud Lollesgaard. The *wafer box* (fig. 9), probably made c. 1840 by Niels Christopher Clausen, Odense, as a copy of a box from 1701 in Greyfriars monastery church. *Chasubles* sewn in 1993 and 1994 by Hanne Skyum and Anne Marie Egemose respectively. Ceramic *figures* "Der Hirte" by Peter Brandes, 1990.